

KIRJALLINEN KYSYMYS 1084/2014 vp

Opettajien työssään kokeman väkivallan uhan poistaminen

Eduskunnan puhemiehelle

Opettajien työssään kokema väkivalta on noussut julkiseen keskusteluun. Opettajien ammattijärjestö OAJ:n työolobarometrin mukaan 10 prosenttia opettajista ja opetusalan esimiehistä oli kohdannut väkivallan uhkaa työssään viimeisen vuoden aikana. Lapsiemme koulutuksen tärkein kulmakivi ovat ammattitaitoiset ja työhönsä motivoituneet opettajat, joiden tulee voida työskennellä ilman väkivallan uhkaa.

Jokainen väkivallan uhkatilanne tulee ottaa vakavasti ja pyrkiä ennalta ehkäisemään tilanteiden toistuminen. Koulujen tulee olla turvallisia ympäristöjä niin oppilaille kuin henkilökunnallekin.

OAJ:n ja Työterveyslaitoksen julkaisema Stop väkivallalle kouluissa ja päiväkodeissa -hank-

keen tuloksena kehitetyt väkivallan uhasta ja väkivaltatilanteista ilmoittamismallit ovat hyvä alku väkivallan uhan pienentämiseksi ja poistamiseksi kouluista. Se ei kuitenkaan riitä, vaan myös valtiolta tarvitaan toimenpiteitä.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Mihin toimenpiteisiin hallitus aikoo ryhtyä, jotta kouluista saadaan kitkettyä opettajien kohtaama väkivallan uhka ja

otetaanko nyt esitetty malli vai jokin muu malli kehittämistyön pohjaksi?

Helsingissä 29 päivänä tammikuuta 2015

Raija Vahasalo /kok

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Herra puhemies, olette toimitanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Raija Vahasalon /kok näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 1084/2014 vp:

Mihin toimenpiteisiin hallitus aikoo ryhtyä, jotta kouluista saadaan kitkettyä opettajien kohtaama väkivallan uhka ja

otetaanko nyt esitetty malli vai jokin muu malli kehittämistyön pohjaksi?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Turvallisuus on keskeinen osa kouluyhteisön hyvinvointia. Lainsäädäntö sekä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet ohjaavat koulujen turvallisuustoimintaa. Turvallisuus rakentuu kouluissa turvallisuuskulttuurista ja sen päivittäisistä arkirutiineista. Toimivassa turvallisuuskulttuurissa toiminta on turvallista, toimintaan liittyvät vaarat on arvioitu ja niitä ehkäistään suunnitelmallisesti. Samalla jokainen yhteisössä toimiva sitoutuu omalta osaltaan riittävän vahvasti pitämään yllä turvallisuutta ja toimimaan päivittäin turvallisuutta edistävien toimintatapojen mukaisesti.

Perusopetuslain mukaisesti oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on oppilaiden ja koko koulun henkilökunnan turvallisuuden takaaminen kaikissa tilanteissa. Väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisy sekä niihin puuttuminen kuuluu jokaiselle kouluyhteisön jäsenelle. Myös työturvallisuuslaki ja siihen liittyvä työsuojelun toimintaohjelma sekä pelastuslain ja pelastustoimesta annetun valtioneuvoston asetuksen edellyttämä pelastussuunnitelma ohjaavat

kouluyhteisön turvallisuutta. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että kouluilla on turvallisuutta koskevat toimintaohjeet.

Opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa. Lapsen kasvatuksesta on ensisijaisesti vastuussa huoltaja. Koulu tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa oppilaan kasvatuksesta ja opetuksesta kouluyhteisön jäsenenä. Tavoitteena on edistää lasten ja nuorten oppimisen edellytyksiä, turvallisuutta ja koko kouluyhteisön hyvinvointia. Osana kouluyhteisön turvallisuuden edistämistä ovat koulujen työrauhaa ja hyvinvointia edistävät lainmuutokset tulleet voimaan 1.1.2014 ja uusi oppilas- ja opiskelijahuoltolaki elokuun alusta 2014 lukien.

Työturvallisuuslaki (738/2002) alempiasteisine säädöksineen sisältää perussäädökset vähimmäisvaatimuksista, jotka edellytetään työpaikan työympäristön työturvallisuudelta. Työnantaja on tarpeellisilla toimenpiteillä velvollinen huolehtimaan työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä työssä. Tässä tarkoituksessa työnantajan on otettava huomioon työhön, työolosuhteisiin ja muuhun työympäristöön samoin kuin työntekijän henkilökohtaisiin edellytyksiin liittyvät seikat.

Työterveyslaitoksen Stop väkivallalle kouluissa ja päiväkodeissa — hanke selvitti opetus- ja kasvatusalalla työskentelevien työssään kohtaamaa väkivallan uhkaa ja väkivaltatilanteita. Opetus- ja kasvatusalalla työskentelevät joutuvat päivittäin väkivaltatilanteisiin osallisiksi. Eniten näitä tilanteita kohtaavat erityisopettajat, lastentarhanopettajat ja kouluavustajat. Työelämän lainsäädäntö määrittää, miten väkivaltatilanteita tulisi ennaltaehkäistä tai kuinka niihin tulisi puuttua. Hankkeessa ilmeni, että käytännössä työpaikkojen väkivaltatilanteiden käsitte-

lyssä on puutteita. Etenkin esimiesten tarttuminen ilmoitettuihin tilanteisiin ei ollut järjestelmällistä. Hankkeessa kiinnitettiin huomiota siihen, että alalla ei ole käytössä omaa, toimialakohtaista väkivallan ilmoittamismenettelyä. Hanke kehitti tällaisen mallin, jotta opetus- ja kasvatusalan työpaikoilla tunnistettaisiin paremmin terveyttä ja turvallisuutta vaarantava väkivalta ja väkivallan uhka. Tavoitteena oli edistää väkivaltatilanteiden käsittelyä ja turvallisuutta parantavien toimenpiteiden suunnittelua.

Stop väkivallalle kouluissa ja päiväkodeissa -hankkeen tuottamat tutkimustulokset, toiminta-

mallit ja aineistot tarjoavat tärkeän lisän opetus- ja kasvatusalan työpaikkojen toimenpidevalikoimaan turvallisuuskulttuurin vahvistamiseksi. Tämän ohella tarvitaan kehityshankkeita, jotka kohdistuvat oppilaiden ja opettajien psyykkiseen hyvinvointiin ja hyvän turvallisuuskulttuurin edellytyksien käsittelyä opettajien perus- ja täydennyskoulutuksessa. Keskeistä on myös se, että väkivaltatilanteiden ehkäisyyn ja käsittelyyn sekä muuhun yleiseen turvallisuuteen liittyvien kysymysten käsittelyä sisällytetään riittävässä määrin oppilaitosjohdon koulutukseen.

Helsingissä 12 päivänä helmikuuta 2015

Opetus- ja viestintäministeri Krista Kiuru

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Herr talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 1084/2014 rd undertecknat av riksdagsledamot Raija Vahasalo /saml:

Vilka åtgärder ämnar regeringen vidta för att få ett slut på våldet mot lärarna i skolorna och

kommer den modell som nu presenterats eller någon annan modell att läggas till grund för utvecklingsarbetet?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Säkerhet och trygghet är en central del av välbefinnandet i skolan. Lagstiftningen samt grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen styr säkerhetsverksamheten i skolorna. Säkerheten i skolorna byggs upp av säkerhetskulturen och de dagliga vardagsrutiner som ingår i den. I en fungerande säkerhetskultur är det tryggt att arbeta, man har bedömt vilka risker som hänförs till verksamheten och förebygger dem systematiskt. Samtidigt förbinder sig var och en som arbetar i skolan att tillräckligt starkt bidra till att upprätthålla säkerhet och dagligen iakttä tillvägagångssätt som främjar säkerheten.

I enlighet med lagen om grundläggande utbildning har eleven rätt till en trygg studiemiljö. Utgångspunkten när undervisning ordnas är att garantera elevernas och hela skolpersonalens säkerhet i samtliga situationer. Alla i skolan är skyldiga att förhindra våld, mobbning och störningar samt att ingripa i dessa fenomen. Även arbetarskyddslagen och verksamhetsprogrammet för arbetarskyddet, som hänförs till den, samt den räddningsplan som räddningslagen och stats-

rådets förordning om räddningsväsendet förutsätter styr säkerheten i skolan. Den som ordnar undervisning svarar för att skolorna har säkerhetsdirektiv.

Då det gäller undervisningen måste man samarbeta med hemmen. Det är i första hand vårdnadshavaren som ansvarar för barnets fostran. Skolan stödjer hemmens fostrande uppgift och svarar för elevens fostran och undervisning som medlem i skolan. Målet är att främja barns och ungas inlärningsförutsättningar, säkerhet och trygghet samt välbefinnandet i hela skolan. Som ett led i arbetet med att främja säkerheten och tryggheten i skolan har lagändringar som främjar arbetsron och välbefinnandet i skolorna trätt i kraft den 1 januari 2014 och en ny lag om elev- och studerandevård i början av augusti 2014.

Arbetarskyddslagen (738/2002) jämte författningar på lägre nivå innehåller grundläggande bestämmelser om de minimikrav som ställs på arbetarskyddet i arbetsmiljön på arbetsplatserna. Arbetsgivaren är skyldig att genom nödvändiga åtgärder sörja för arbetstagarnas säkerhet och hälsa i arbetet. I detta syfte ska arbetsgivaren beakta omständigheter som hänförs till arbetet, arbetsförhållandena och arbetsmiljön i övrigt samt till arbetstagarens personliga förutsättningar.

Arbetshälsoinstitutets projekt Stoppa våldet i skolor och daghem utredde våldshot och våldssituationer som de som arbetar inom undervisning och fostran har blivit utsatta för i sitt arbete. De som arbetar inom undervisning och fostran blir dagligen involverade i våldssituationer. Speciallärare, barnträdgårdslärare och skolbiträden stöder oftast på dessa situationer. Lagstiftningen om arbetslivet anger hur våldssituationer borde förebyggas eller hur man borde ingripa i dem. I pro-

projektet framgick att det i praktiken finns brister i hanteringen av våldssituationer på arbetsplatserna. Framför allt har cheferna inte tagit tag i anmälda situationer systematiskt. I projektet fästes uppmärksamhet vid att branschen inte tillämpar något eget branschspecifikt förfarande för att anmäla våld. Projektet utvecklade en sådan modell, för att man på arbetsplatserna inom undervisning och fostran ska bli bättre på att identifiera våld och våldshot som äventyrar hälsan och säkerheten. Målet var att främja hanteringen av våldssituationer och planeringen av åtgärder som förbättrar säkerheten och tryggheten.

De undersökningsresultat och verksamhetsmodeller samt det material som producerades av

projektet Stoppa våldet i skolor och daghem erbjuder ett viktigt tillägg till åtgärdsurvalet för att stärka säkerhetskulturen på arbetsplatserna inom undervisning och fostran. Vid sidan av detta krävs det utvecklingsprojekt som riktar sig mot elevernas och lärarnas psykiska välmående och att förutsättningarna för en god säkerhetskultur tas upp i grundutbildningen och fortbildningen för lärare. Det är också viktigt att frågor som hänför sig till förebyggande och hantering av våldssituationer samt annan allmän säkerhet behandlas tillräckligt i utbildningen för läroanstaltsledningen.

Helsingfors den 12 februari 2015

Undervisnings- och kommunikationsminister Krista Kiuru